

Полеміка щодо висновків: чому Україна опинилась в занепаді

Ще у жовтні 2016 року, в Інтернет-виданні «Хвиля» було оприлюднено [матеріал Георгія Почепцова «П'ять висновків, чому Україна оказалась в упадке»](#), автор якого намагався відповісти на питання, яке на його думку є найголовнішим за всю 25-річну історію, а саме: «...чому Україна опинилась в найгіршому у своєму економічному стані, військовому протистоянні з Росією та повному занепаді науки, культури, медицини й освіти за весь час свого існування»? Натомість, самі висновки, яких у статті п'ять, повинні були «витягнути» (читай: вказати на) всі слабкі сторони минулих років України та, заодно - відповісти ще й на таке: «Що змінилося з часів СРСР»?

Переповідати причини «занепаду», по-суті – Української РСР краще за Почепцова, навряд чи є потреба та й зробити це з більшою симпатією до совка - навряд чи варто, не кажучи вже про те, що поважати себе, особливо у полеміці - просто необхідно.

Натомість, варто нагадати, що 2016 рік це не тільки четверть століття Незалежності України, але й більше двох років від анексії українського Криму та російської агресії на сході країни. Тобто це той час, коли не тільки дороги колишніх «братніх» народів - розійшлися чи не назавжди але й коли Україна чітко визначилась із напрямком руху до Європейського Союзу і НАТО та з цивілізаційним вектором розвитку.

Отже, по-суті «П'ять висновків: чому Україна опинилась у занепаді», які [оприлюднив у соціальній мережі Фейсбук в той же період часу](#), вийшло наступне:

1. Позитивно, що з політичної арени України «пішли»: КПРС, ЗаЕДУ, СДПУ(о), ПСПУ, СПУ, КПУ та інші маргінальні політсили минулого! Натомість, добре й те, що чисто націоналістичні ідеї (наприклад, Народний Рух України чи ВО «Свобода»), як і «партії сили» чи «війни» (наприклад – «Правий сектор»), в Україні - не в моді. Тут ми, на щастя - ближче до Європи.

Погано ж те, що НЕ ПРИЙШЛИ (довго «йдуть» чи – «не пускають») - ті, хто однозначно буде визначати вектор майбутнього країни...

Звідси, висновок такий: держава без суспільної складової, в т.ч. й без тих, що «в дорозі», не повинна й не зможе (як показує 25 річний досвід) - вибудувати власну національну, культурну, наукову, освітню та інші моделі. Причини? Банально - нема попиту на такі. Й останнє, що важливо: ніяка сучасна країна (крім Росії, яка як відомо – «встає з колін») - не «піднімає» власне населення. Навпаки, це останнє - розвиває власну державу, постійно даючи суспільний запит політикам та чиновникам - на такий розвиток!

2. Індустріалізація України - вимога СРСР на шляху від «сохи» до «ядерної бомби». «Розквіт» Української РСР - доба індустріального відставання від цивілізації. Зі «смертю» СРСР, машинобудівна та більшість інших галузей України - були приречені. Ніякі олігархи, які приватизували/придбали «індустріальне майно» - не бажали його краху. Навпаки - хотіли багатіти, дякуючи придбаному. Однак, його величність - український споживач не захотів купувати, наприклад: меблі Ужгородського фанерно-меблевого комбінату чи львівський телевізор «Електрон», надаючи перевагу італійським меблям і Soni...

Звідси висновок: Україна/УРСР, яка на сотні років була «викинута» з міжнародної кооперації та за відсутності конкуренції, ні в 1991 році, ні сьогодні - не могла й не може... випустити, ВЛАСНІ: ні мобільний телефон, ні комп'ютер, ні щось варте уваги решти світу (просто, олігархи України про це зрозуміли першими)!

3. Позитивно, що бодай на 3-му місці бачимо розуміння: у державі - треба домовлятися. Логічно, що першими це зрозуміли, знову ж таки люди справи, які з лихими часами, стали - олігархами! А от науковці та академіки, як й більшість освітніх інституцій цього - не зрозуміли й прагнули, як в зірковий період СРСР - отримувати свою «пайку», як належне, тобто «за так».

Натомість, олігархи, швидко зрозуміли, що домовлятися з усім суспільством, яке залюбки продовжувало експлуатувати пост-СРСР потужності й не поспішало ставати по інший бік бізнес-прилавку (варто згадати, як стидались, навіть ходити на Авангард-базар в Ужгороді, більшість краян, а не те, що торгувати!) - було складно й накладно. Зате вигідними були обрудки з

чиновниками, заробляння з якими - було достатньо й на корумпування політиків й на власні ЗМІ. Синергія ж останніх й вела до олігархату в Україні...

Висновок. СРСР - ніколи не проводив реформ, крім «перестройки», яка почалась у квітні 1985 року й відомо чим закінчилась! УРСР, як складова першого - не могла не розділити його долі. Тим паче, що на світовий ринок, практично одномоментно, з одним і тим же товаром (метал, хімія, ліс, зброя тощо), з 1991 року - вийшла ціла низка країн СНД, тепер уже в якості конкурентів... між собою (навіть по кількості олігархів)!

4. Сучасній владі, логічно - не потрібні проекти, які потребують капітального фінансування, включаючи й українську науку, яка нічим, особливим похизуватись не може (що не дивує, при такому рівні плагіату, пустих «наукових» досліджень та корумпованих захистів). Логічно, тому - що фаховий рівень чиновників України не дозволяє, не тільки організувати нові виробництва (наприклад, в Закарпатті створюються сучасні виробництва тільки... іноземними інвесторами, здебільшого за толінговою схемою!), але й на рівні сучасних вимог - керувати існуючими (що підтверджують іноземці-варяги в Уряді та на держпідприємствах України)!

Інновації ж, на неіснуючі виробництва, при біді - вигідніше купити. Натомість, утримувати пост-совкові виробництва, через природне завершення радянського та пострадянського циклу розвитку - накладно й не вигідно. Приклад, практично «мертвої» промислової зони Ужгорода, цьому - підтвердження!

Висновок. Без світової кооперації та визначення місця України у такій (без пафосного: «сильна радянська школи» чи «потужна промисловість» тощо), а також - без розуміння організації та роботи сучасної економічної моделі держави, українці так і залишаться з думкою, що власних дочок неодмінно треба видавати заміж за олігархів, а синів - прилаштовувати у нардепи чи міністри, що машина, це тільки - джип, хатинка має претендувати на замок, а реформи - то десь там, у Києві...

5. Саме населення країни - прагне диктата держави. Підтвердження цьому - постійні звернення «до царя»: від місцевих чиновників до громадян України. Тобто «концентрація зусиль», яка має місце, як правило йде у... свисток, який має почути влада у Києві (до грудня 1991 - влада у Москві).

На місцях - ще простіше: працює не його величність Закон, а банальний, ще радянський - прийом громадян. Тому, рішення приймає не громадянин чи громада а... демократично обраний/призначений, місцевий чиновник (голова: Ради, РДА, ОДА тощо). З чиновниками ж, які щось дозволяють/видають, населення «домовляється» за допомогою... неправомірної винагороди!

Висновок. Не варто вірити, що на концерт «Океан Ельзи» Вакарчука йде населення а виходить - нація. Натомість, якщо до лютого 2014 року, Україну - об'єднував... футбол, то сьогодні це не робить, навіть агресія Росії. Тобто, ідеї Революції Гідності - прийняли, далеко не всі громадяни України: ні в ході виборів/голосування, ні в ході кількох хвиль демобілізації, ні при сплаті податків, ні при захисті наукового ступеня тощо. То звідки з'явиться залежність держави від громадян, яке так і залишається... населенням?

P.S. Щодо «військового протистояння з Росією», про яке згадується у статті «П'ять висновків: чому Україна опинилась у занепаді», то саме останні події - майже п'ять місяців повномасштабної російсько-української війни... якнайкраще відповідають на питання скептиків, щодо «занепаду» України, навіть через неймовірні людські страждання та страшні жертви, які несуть українці, включаючи й у гострих потребах у військових системах, зброї та набоях.

Й очевидно, що сьогодні, ніяке «соціалістичне надбання», яке «втрачено» - не варто порівнювати з вибором українців, як і «зброю» часів СРСР яку «не зберегли/розпродали» з тією, сучасною та ефективною, яку отримує Україна від своїх партнерів!

Ю. Ключівський,
керівник IASEED
жовтень 2016 - жовтень 2021

Пять выводов, почему Украина оказалась в упадке

Необходим ответ на вопрос, являющийся самым главным за всю 25-летнюю историю — почему Украина оказалась в наихудшем в своем экономическом состоянии, военном противостоянии с Россией и полном упадке науки, культуры, медицины и образования за все время своего существования? И ответ на эти вопросы, вероятно, «вытянет» все слабые стороны прошедших лет.

Что изменилось со времен СССР? Можно сказать, что Украина стала свободнее, однако одновременно и слабее, потеряв по дороге свой экономический, научный, военный потенциал. Если в советское время был понятный образ будущего (правильный или неправильный — это другой вопрос), то сейчас его вообще нет. Из-за этого мы все время идем правильным путем, потом разворачиваемся и снова идем правильно... Писатели были властителями дум, тогда вся страна обсуждала новый роман Стельмаха, Гончара или Загребельного, то сегодня никто не знает ни писателей, ни их романов. Та же участь постигла и академиков, причем некоторые из них не имеют вообще никакого цитирования даже в своей профессиональной среде. Все это говорит о серьезной интеллектуальной деградации при нарастающем вале дипломов магистров, кандидатов и докторов.

ВЫВОД ПЕРВЫЙ. Государство не смогло выстроить свою национальную, культурную, научную, образовательную модели, не смогло понять, что сегодня все определяет человеческий капитал, без которого в будущее нечего соваться. Государство не смогло так поднять население, дав ему возможности для развития, чтобы оно стало независимым от государственных институций разного уровня.

Особенностью сегодняшнего дня является то, что с политической арены сошли все, кто определял вектор Украины прошлого. Это был политический вектор на независимость, сегодня — это бизнес-вектор на личное обогащение. Он был при Януковиче, был и раньше, но принцип «бизнес превыше всего» очень сильно расцвел сегодня. Не экономика, а именно бизнес как выстраивание личных схем обогащения. Бизнес по своей природе сделает все, чтобы обойти закон, когда и где это возможно, что он и делает, покупая на своем пути судебные и прочие органы.

ВЫВОД ВТОРОЙ. Государство полюбило только бизнес олигархов с их офшорами, все остальные ему не нужны, что является принципиальной ошибкой. Средний класс не потому важен, что он экономическая опора, средний класс может вырасти только в свободном обществе, где человек не боится делать нечто, он не ожидает, что у него могут все отнять, в том числе и его политические предпочтения, когда парламент превращается в большую машину для голосования, которая ничего не решает.

Советская Украина была Украиной индустриальной. Олигархи получили в свои руки все то индустриальное могущество, довели его до ручки и на этом развитие Украины остановилось. Сегодня в мире другое производство — производство информационного и виртуального продукта. Постсоветское пространство здесь отстает, поскольку в свое время СССР отказался от собственного производства компьютеров, заменив его суррогатами, создаваемыми путем технического шпионажа. В результате Украина сегодня не может выпустить ни мобильный телефон, ни компьютер, ни даже телевизор. Ответ может быть один: в свое время олигархи не захотели вкладывать в науку, сочтя это лишними расходами и предпочев эксплуатировать старое советское. Тем более что спрос на сырьевой рынок есть всегда. Мы прочно сели на сырьевую иглу, продавая не конечный продукт, а полуфабрикаты, в том числе и сельскохозяйственные.

ВЫВОД ТРЕТИЙ. Отсутствие будущего видения выкинуло страну за пределы мировых трендов, помогая ей уверенно скатываться в список стран третьего мира. Олигархи получили свои миллиарды, их жизненная задача оказалась выполненной, но государства создаются не ради них. Есть такая закономерность, что малая группа людей с одинаковыми интересами всегда может договориться и провести любой закон, но издержки этого перекладываются на все население, которое не может договориться из-за того, что там большое число людей.

Нигде в мире нет таких малых тиражей книг и газет. Та же ситуация с интеллектуальным продуктом на телевидении. Его просто нет или почти нет. СССР проходил модернизацию, для которой ему нужны были наука и образование. Поэтому настоящими были и Академия Наук, и Киевский государственный университет (КГУ звучал достаточно гордо!), радиофизический факультет которого мог «содержать» весь университет. Сегодня на этот факультет подают документы желающие в количестве меньше одного человека на место. Зато по числу университетов мы превзошли любую европейскую страну. Образование тоже стало бизнесом, где продают малую толику знаний за максимально большие деньги.

ВЫВОД ЧЕТВЕРТЫЙ. Властям оказалась непонятой роль образования, науки и культуры для создания государства. Сегодня инновации еще более нужны для производства, чем это было в советское время. В советское время можно было сконцентрировать все ресурсы, например, на военном деле и получить конкурентный результат. Сегодня нет таких ресурсов.

Завершается постсоветский цикл развития. Страны Балтии прошли его намного раньше и при наличии меньших ресурсов, но он сразу были встроены в европейскую систему, что предотвратило выстраивания там олигархической модели. В результате то, что у нас вызвало восхищение — типа дворцов в Конче-Заспе, в Эстонии, например, вызвало смех, когда подобное строительство началось, его прозвали «идиотенланден», поскольку загородное строительство, по их мнению, превышающее 150 квадратных метров не имеет смысла. У нас остаются считанные месяцы на проведение настоящих реформ, а не декоративных, продиктованных необходимостью получения очередного транша.

ВЫВОД ПЯТЫЙ. Нужна концентрация усилий на освобождении населения от диктата государства. Государство должно зависеть от населения, а не народ от государства. Демократия в его исходном понимании — это участие населения в принятии решений, а не участие в голосовании. Это принципиально разные вещи. Западное общество имеет множество оговоров, но там есть большая зависимость государства от населения, чем населения от государства.